

Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. ŻURAWIA 4 skr. pt. 24

00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 28-37-04; 29-35-69

ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41

Telefon dyżurny 21-34-34

Telex: 816-436

BS/256/108/90

CZY POLACY INTERESUJĄ SIĘ POLITYKĄ?

Komunikat z badań

Warszawa, sierpień 1990 r.

Według stereotypowych opinii jesteśmy narodem rozpolitykowanym, znajdującym upodobanie w "długich nocnych Polaków rozmowach", a tam, gdzie spotka się d w ó c h Polaków, powstają t r z y partie polityczne.

Jak ten obiegowy obraz ma się do rzeczywistości, do deklarowanego przez respondentów zainteresowania polityką? Czy to, co dzieje się w naszym życiu politycznym - ważne wydarzenia, dyskusje i starcia polityków - znajduje oddźwięk wśród większości społeczeństwa, czy też jest tylko przedmiotem zainteresowań politycznych elit? Na te i podobne pytania odpowiemy, uwzględniając historyczną wagę przemian systemowych państwa od ustroju realnego socjalizmu, poprzez okres "Okrągłego stołu", wybory w czerwcu '90, ukonstytuowanie rządu T. Mazowieckiego, aż do chwili obecnej.

Przed "Okrągłym stołem"

Z prowadzonych od 1984 roku przez CBOS badań wynika, że przez te wszystkie lata stopień społecznego zainteresowania polityką nie uległ większym zmianom (tabela 1).

Tabela 1

w procentach

Samocena zainteresowania polityką	Wskazania respondentów według terminów badań:					
	XII '84	XII '85	XII '86	XI '87	XI '88	I '89
Bardzo duże (uważne śledzenie prawie wszystkiego, co dzieje się w polityce)	3,2	3,3	1,8	3,0	3,1	2,7
Duże (dość uważne śledzenie tego, co dzieje się w polityce)	14,3	12,5	13,3	12,5	15,9	12,0
Średnie (śledzenie uważne jedynie najważniejszych wydarzeń)	41,3	43,1	41,6	40,5	44,3	41,9
Nikłe (nieznajomość nawet ważnych wydarzeń)	21,5	23,6	25,0	24,4	23,8	26,4
Żadne (zupełny brak zainteresowania)	17,4	16,8	17,7	18,8	12,5	16,9
	17,5	15,8	15,1	15,5	19,0	14,7
	38,9	40,4	42,7	43,2	36,3	43,3

Liczba respondentów określających swoje zainteresowanie polityką jako *duże* i *bardzo duże* wahała się w granicach 15% i była średnio ponad dwa razy mniejsza od odsetka grupy deklarującej brak zainteresowania polityką w ogóle. Najliczniejszą populację stanowili *śledzący uważnie jedynie najważniejsze wydarzenia polityczne*. Wyniki te obrazują niewielkie zainteresowanie polityką społeczeństwa żyjącego w systemie realnego socjalizmu. Mogło to wynikać z dwóch przyczyn: *p o p i e r w s z e* - samo słowo <<polityka>> miało negatywne konotacje społeczne, a *p o d r u g i e* - niejawnosc życia politycznego w realnym socjalizmie czyniła je nudnym, szampowym i przewidywalnym.

Od "Okragłego stołu" do powstania rządu
T. Mazowieckiego

Po zakończeniu rozmów "Okragłego stołu" nie przybyło w naszym społeczeństwie osób deklarujących większe zainteresowanie polityką (tabela 2). Nic dziwnego, połowa respondentów

Tabela 2

w procentach

Samocena zainteresowania polityką	Wskazania respondentów według terminów badań i wydarzeń:		
	po "Okragłym stole" - IV '89	po pierwszej turze wyborów - VI '89	po utworzeniu rządu T. Mazowieckiego - IX '89
Bardzo duże (uważne śledzenie prawie wszystkiego, co dzieje się w polityce)	2,2	4,6	4,8
Duże (dość uważne śledzenie tego, co dzieje się w polityce)	12,7	17,2	14,8
Średnie (śledzenie uważne jedynie najważniejszych wydarzeń)	41,8	44,2	41,9
Nikłe (nieznajomość nawet ważnych wydarzeń)	24,1	19,2	23,1
Żadne (zupełny brak zainteresowania)	18,9	14,2	15,0
	} 14,9	} 21,8	} 19,6
	} 43,0	} 33,4	} 38,1

bowiem w niewielkim stopniu interesowała się przebiegiem rozmów przy "Okragłym stole", czego dowodzą dane procentowe w poniższym zestawieniu.

Zainteresowanie przebiegiem obrad
"Okrągłego stołu"

uważnie śledziłem przebieg rozmów	2,7	}16,5
dość uważnie śledziłem rozmowy	13,8	
śledziłem jedynie najważniejsze problemy, wydarzenia	33,0	
wiem o nich tylko tyle, co przypadkowo usłyszałem, przeczytałem	33,6	}50,1
praktycznie nic nie wiem na ten temat	16,5	

Po pierwszej turze wyborów do Sejmu i Senatu społeczeństwo okazało nieco większe zainteresowanie polityką. Odsetek tych, którzy deklarowali *dużo* i *bardzo dużo* zainteresowanie przekroczył po raz pierwszy 20%.

Prawie identyczna grupa respondentów (19,3%) stwierdziła, że *bardzo* interesuje się wyborami do Sejmu i Senatu - porównaj zestawienie procentowe.

Czy wyborami do Sejmu i Senatu
interesuje się Pan(i):

bardzo	19,3
średnio	45,4
mało	26,6
wcale	8,6

Przygotowania do powołania nowego rządu śledziło bardzo uważnie 11,0%, a w miarę uważnie 49,1% badanych. Małe zainteresowanie tymi wydarzeniami zadeklarowało 29,5%, a zupełny jego brak - 9,0% ankietowanych.

W połowie września, już po utworzeniu rządu przez T.Mazowieckiego, społeczne zainteresowanie wydarzeniami politycznymi nie zwiększyło się. Blisko jedna piąta respondentów zadeklarowała wówczas swoje zainteresowanie polityką, choć na jej oczach dokonywało się jedno - o ile nie najważniejsze - wydarzenie polityczne ostatnich dziesięcioleci.

Od jesieni '89 do lata '90 roku

Po niewielkim wzroście zainteresowania społeczeństwa polityką, towarzyszącego ożywieniu na polskiej scenie politycznej, w okresie od powstania rządu T.Mazowieckiego do lipca '90 odnotowujemy spadek zainteresowania nią obywateli (tabela 3).

Tabela 3

w procentach

Samocena zainteresowania polityką	Wskazania respondentów według terminów badań:		
	XI '89	III '90	VII '90
Bardzo duże (uważne śledzenie prawie wszystkiego, co dzieje się w polityce)	4,3	3,0	3,4
Duże (dość uważne śledzenie tego, co dzieje się w polityce)	14,7	14,8	11,3
Średnie (śledzenie uważne jedynie najważniejszych wydarzeń)	42,8	44,6	45,3
Niższe (nieznajomość nawet ważnych wydarzeń)	25,5	21,9	22,8
Żadne (zupełny brak zainteresowania)	12,8	14,8	16,5
	19,0	17,8	14,7
	38,3	36,7	39,3

Proces odchodzenia od ustroju realnego socjalizmu ku systemowi demokracji parlamentarnej, jaki dokonuje się w sferze instytucjonalnej, nie idzie w parze ze wzrostem społecznego zainteresowania polityką. W przytłaczającej większości ludzie właściwie deklarują obojętność wobec życia politycznego. Ważne wydarzenia, wypowiedzi polityków, nowo powstające partie - znajdują się poza obszarem ich postrzegania.

W listopadzie '89 znacząca część respondentów nie była w stanie wyrazić stosunku emocjonalnego, deklarując swoją obojętność lub nieznajomość wobec odgrywających istotną rolę w życiu społeczeństwa polityków: L. Millera (65,4%), L. Balcerowicza (59,6%), A. Michnika (44,3%), A. Miodowicza (44,3%), B. Geremka (39,3%).

Blisko 40% społeczeństwa nic nie wiedziało na temat wystąpienia premiera w rocznicę odzyskania niepodległości, a 55,8% nie potrafiło powiedzieć, jak przyjęli je ludzie z najbliższego otoczenia.

W sondażu marcowym respondenci byli proszeni o określenie roli, jaką powinni odgrywać w naszym życiu publicznym liderzy różnych partii politycznych, zaś w majowym - o opinię na ich temat. W tabeli 4 przedstawiono wyniki charakteryzujące wielkość społecznej niewiedzy o liderach politycznych.

Tabela 4

w procentach

Osobistości życia politycznego	Respondenci deklarujący nieznamość - brak opinii wobec liderów	
	III '90	V '90
W. Chrzanowski	90,3	75,8
P. Ikonowicz	88,7	-
J.J.Lipski	73,0	60,2
J. Korwin-Mikke	71,3	59,1
K. Morawski	71,2	48,1
G. Janowski	71,1	59,8
A. Mackiewicz	70,6	61,9
Z. Najder	61,3	42,9
A. Hall	52,8	-
J. Ślisz	51,4	36,6
W. Siła-Nowicki	48,6	41,2
A. Gwiazda	38,9	-
L. Moczulski	36,4	25,8

W marcu '90 pytano również o istniejące partie polityczne. Jakże uzyskaliśmy wskazania respondentów, którzy nie słyszeli lub nie mieli żadnych opinii na temat wymienionych partii, obrazuje poniższe zestawienie procentowe.

Partie polityczne:

Unia Polityki Realnej (UPR)	75,7
Stronnictwo Narodowe (SN)	73,4
Stronnictwo Pracy (SP)	71,5
Polska Partia Socjalistyczna - Rewolucja Demokratyczna (PPS-RD)	71,0
Zjednoczenie Chrześcijańsko-Narodowe (ZCh-N)	70,1
Polska Partia Socjalistyczna (PPS)	60,3

Polityczna kompetencja społeczeństwa wobec rodzącego się pluralizmu życia partyjnego - jak wskazuje stopień znajomości wybranych tu polityków i ugrupowań - jest niewielka. Zauważalny jest jednak jej niewielki przyrost w ciągu dwóch miesięcy poprzedzających wybory samorządowe.

Z kolei jednak niemal w przeddzień wyborów 36,6% społeczeństwa wcale nie było zainteresowane przebiegiem kampanii wyborczej, a dalsze 52,3% - tylko trochę. Ponad 40% respondentów stwierdziło wówczas, że nie będą one miały dla nich żadnego znaczenia, a 34,3% - że niewielkie. Co ważniejsze, blisko połowa (46,2%) badanych uważała, że po wyborach wpływ ludzi na to, co dzieje się w środowisku zamieszkania, mieście, gminie nie zmieni się. Nie potrafiło określić, czy wpływ ten ulegnie zmianie dalsze 20,6% respondentów. Efektem tej znaczącej obojętności społeczeństwa była niska frekwencja wyborcza.

Czerwcowe spory, dyskusje i podziały w obozie "Solidarności" przykuły uwagę nieco ponad połowy (54,5%) respondentów, którzy uznali, że to, co się dzieje w "Solidarności" ma dla ludzi duże znaczenie. Jednocześnie 54% społeczeństwa w zasadzie nic nie wiedziało o tym, co jest powodem różnic i podziałów w tym obozie.

Blisko jedna trzecia naszego społeczeństwa powitałaby z obojętnością wiadomość o upadku rządu T. Mazowieckiego, a o wystąpieniu premiera 6 lipca w Sejmie nie wiedziało, nie słuchało ani nie czytało 52,2% badanej populacji.

x

x

x

Reasumując, w połowie lipca '90 duże zainteresowanie polityką zadeklarowało 14,7% respondentów, średnie - blisko połowa (45,3%), a małe - 39,3%. Polityka bardziej przykuwa uwagę mężczyzn, mieszkańców miast, ludzi z wyższym wykształceniem i o wyższych dochodach, pracujących w zawodach inteligenckich, prywatnych właścicieli (tabela 5).

Tabela 5

w procentach

Charakterystyka badanych	Deklaracje zainteresowania polityką:		
	b. duże i duże	średnie	nikłe i żadne
Ogółem	14,7	45,3	39,3
<u>Płeć</u>			
Mężczyźni	20,2	54,2	25,6
Kobiety	9,3	36,8	54,0
<u>Wiek</u>			
Do 29	7,9	51,4	40,7
30-39	13,9	51,1	35,0
40-49	16,9	48,7	34,4
50 lub więcej lat	17,1	37,4	45,5
<u>Miejsce zamieszkania</u>			
Wieś	8,2	46,0	45,8
Miasto	19,0	45,4	35,5
<u>Wykształcenie</u>			
Podstawowe	7,2	32,9	60,0
Zasadnicze zawodowe	10,1	51,1	38,9
Średnie	17,8	55,5	26,7
Wyższe	48,3	40,8	10,8
<u>Grupa społeczno-zawodowa</u>			
Inteligencja	34,7	52,0	13,3
Pozostali umysłowi	18,0	55,8	26,3
Pracownicy handlu i usług	10,4	37,5	52,1
Robotnicy wykwalifikowani	9,9	57,3	32,9
Robotnicy niewykwalifikowani	6,1	34,1	59,8
Rolnicy	8,3	46,4	45,3
Prywatni właściciele	35,6	46,7	17,8
Uczniowie i studenci	17,9	50,0	32,1
Emeryci i renciści	15,7	39,3	45,0
<u>Dochód na osobę</u>			
Niski	11,0	44,7	44,3
Średni	18,0	44,1	37,9
Wysoki	21,0	51,8	27,2

Wyłaniający się z przedstawionej analizy obraz ukazuje społeczeństwo w swej przeważającej większości obojętne wobec wydarzeń i głównych aktorów sceny politycznej. Polityką interesują się społeczne elity i one biorą w niej aktywny udział.